Міністерство культури України
Харківська державна академія культури

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

За загальною редакцією В. М. Шейка

Засновано в 1993 р.

Випуск 46

Харків, ХДАК,
2014

УДК [316.45/6:65.012.32](075.8)
ББК 71я54 + 85я54
К 90

Засновник і видавець —
Харківська державна академія культури

Друкується за рішенням ученої ради
Харківської державної академії культури
(*протокол № 10 від 11.04.2014 р.*)

Затверджено постановою ВАК України від 27.05.2009 р. №1-05/2
як наукове фахове видання з культурології, мистецтвознавства

Редакційна колегія:
В. М. Шейко, доктор історичних наук
(відповідальний редактор);
М. В. Дяченко, доктор філософських наук
(заступник відповідального редактора);
З. І. Алфьорова, доктор мистецтвознавства;
Ю. І. Лошков, доктор мистецтвознавства;
І. І. Польська, доктор мистецтвознавства;
Н. П. Осипова, доктор філософських наук;
В. М. Откидач, доктор мистецтвознавства;
Л. В. Стародубцева, доктор філософських наук;
О. Г. Стахевич, доктор мистецтвознавства;
О. І. Чепалов, доктор мистецтвознавства;
О. В. Шило, доктор мистецтвознавства;
А. Т. Щедрін, доктор культурології;
І. Ю. Коновалова, кандидат мистецтвознавства
(відповідальний секретар)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 13566-2540Р від 26.12.2007 р.

К 90 **Культура України.** Вип 46. : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка. — Х. : ХДАК, 2014. — 300 с.

Розглядаються проблеми культурології, розвитку світової і національної культури, театрального, кіно- телемистецтва, хореографії, музичного мистецтва.

Для науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, працівників культурологічної, мистецтвознавчої та художньо-творчої сфер діяльності.

УДК [316.45/6:65.012.32](075.8)
ББК 71я54 + 85я54

© Харківська державна
академія культури, 2014

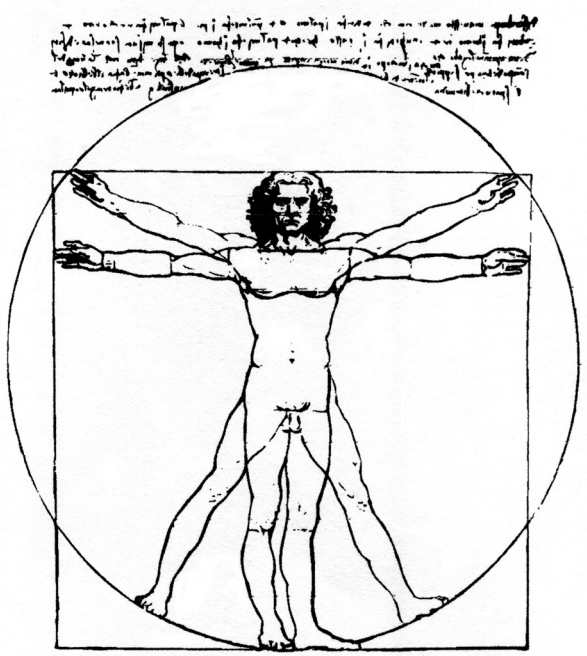

Теорія та історія культури

в міжкультурній діалоговій ситуації, доречній для спілкування в межах відносин з іншими культурами, з якими вона могла б таким чином взаємодіяти.

У перспективі передбачається подальше вивчення теми діалогу культур.

Список літератури

1. Елизарова Г. В. Культурносвязанная методика обучения употреблению пословиц в английском языке / Г. В. Елизарова // Межкультурная коммуникация: теория и практика : сб. науч. статей / под ред. Ю. Б. Кузьменковой. — М. : ГУ ВШЭ, 2000. — С. 352–359.
2. Кон И. С. К проблеме национального характера / И. С. Кон // История и психология. — М., 1971. — С. 125–126; с. 114.
3. Бромлей Ю. В. Этнос и этнография / Ю. В. Бромлей. — М., 1973. — С. 83–85.
4. Кучкина О. Зелений колір — колір надії / О. Кучкина // Театр. — 1981 — № 4. — С. 140.
5. Фурманова В. П. Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике преподавания иностранных языков (языковой вуз) : дис. … д-ра пед. наук / В. П. Фурманова. — М., 1994. — 475 с.
6. De Carlo M. «Progression linguistique et progression culturelle» / M. De Carlo Milan, 1994. — 150 p.
7. Claval P. La géographie culturelle / P. Claval. — P. : Nathan, 1995. — 360 p.
8. Gallini C. La Notion de culture dans les sciences sociales / C. Gallini. — R. : Manifestolibri: 1996. — 200 p.

Надійшла до редколегії 06.03.2014 р.

УДК 130.2

Н. О. КОПИЛОВА

ОБРАЗ АНДРОГІНА ЯК КУЛЬТУРНА МЕТАФОРА ДОСКОНАЛОЇ ЛЮДИНИ: ВІД РОМАНТИЧНОГО ІДЕАЛУ ДО СУЧАСНОСТІ

Проаналізовано образ андрогіна в культурній ситуації романтизму, Fin de siècle та постмодерну.

Ключові слова: *андрогін, ідеал, романтизм, Fin de siècle, постмодернізм, досконала людина, винятковість.*

Проанализирован образ андрогина в культурной ситуации романтизма, Fin de siècle и постмодерна.

Ключевые слова: *андрогин, идеал, романтизм, Fin de siècle, постмодернизм, совершенный человек, исключительность.*

The article analyzes an image of androgyne in cultural situation of Romanticism, Fin de siècle and Postmodernism.

Key words: *androgyne, ideal, Romanticism, Fin de siècle, Postmodernism, perfect total human, exceptionality.*

Однією з поширених метафор європейської культури є образ андрогіна як утілення досконалої людини. Андрогінність (від грецького andros — «чоловік» і gynai — «жінка») зазвичай розуміють як поєднання чоловічого та жіночого. Нині можна спостерігати посилення науково-теоретичного інтересу до андрогінності та вельми широкий спектр дискурсів, у яких це поняття представлено. Важливо, що слово «андрогін» та похідні від нього є вельми популярними в сучасній масовій культурі, якщо не сказати модними, та постійно тиражуються в ЗМІ. «Андрогінна модель», «андрогінний імідж», «андрогінний аромат», «андрогінний стиль» — цей перелік можна продовжувати. Отже, ця тема є актуальною не тільки на теоретичному рівні, але й у повсякденному житті соціуму. Ця актуальність пов'язана також із фундаментальними змінами в гендерній системі суспільства, що розпочалися ще в минулому столітті.

Міф про андрогіна записав давньогрецький філософ Платон. Це не позбавлена драматизму історія про дивовижні істоти «третьої статі», які втілили в собі ідеал сили, самодостатності, гармонії та досконалості, але були покарані олімпійськими богами за гординю. Вільний від божественного впливу, моральних оцінок і навіть влади статі, андрогін є своєрідним ідеальним станом людини.

Філософія Платона в багатьох аспектах визначила розвиток європейської думки, а легенда про втрачену цілісність надихнула безліч письменників, поетів, митців наступних століть. Образ андрогіна був відомий ще до «Бенкету» — він наявний у міфології багатьох народів. Так, в архаїчних культурах його символічно втілював шаман — особлива постать у племені, а міфологема андрогінності пов'язувалася з ідеєю початкової цілісності буття, єдності протилежностей. У міфологічному дискурсі андрогінність є властивістю Вищої сили, що містить ознаки сакральності, божественності. Але саме Платонові належить спроба філософського осмислення образу андрогіна, а також його зв'язку з ідеєю любові як вічної жаги возз'єднання. Образ андрогіна є стійкою культурною метафорою, але насправді протягом всієї історії людства можна простежити її модифікації. У середині XX ст. нова постмодерністська парадигма поставила під сумнів усе, що здавалося само собою зрозумілим, постійним, природним. Відповідно до цього будь-яке поняття являє собою культурний конструкт, зумовлений певним дискурсом. Такий конструкт існує в умовах певної культурної ситуації і так чи інакше змінюється разом із нею. У такому контексті можна розглянути й образ андрогіна. Ця метафора супроводжує людство впродовж епох, при цьому час розставляє нові акценти і нюанси: вона то наближається до споконвічного платонівського ідеалу, то віддаляється від нього, то виникає, або зникає в межах певних дискурсів. Трансформуючись, образ андрогіна зберігає свою базову семантику й асоціюється з поняттями ідеалу, досконалості, винятковості, божественності, гармонії і поєднання протилежностей.

Мета статті — розглянути три культурні ситуації, які надають можливості простежити, як образ андрогіна корелює із загальними культурними настановами означеного періоду (епохи романтизму, періоду Fin de siècle та сучасної культурної ситуації (ІІ половина ХХ — початок ХХІ ст.)).

Виокремимо деякі характерні ознаки романтизму як явища в європейській культурі кінця XVIII — І половини XIX ст. Це чергова зміна уявлень про світ і місце в ньому людини, зокрема реакція на просвітницьку ідею лінійного прогресу; спрямованість у майбутнє. Важливо, що для цієї епохи характерний посилений інтерес до особливого, індивідуального, нового. Новий — романтичний — культурний герой протистоїть соціуму й відзначається своєю винятковістю. Отже, такі культурні умови є сприятливими для актуалізації образу андрогіна.

У рамках епохи романтизму образ андрогіна актуалізується переважно у філософському дискурсі, його трактування має піднесений характер. Для романтиків характерне звернення до філософської спадщини Платона, зокрема переосмислення ідей андрогінності та любові як необхідності возз'єднання. Важливо, що романтизм, на відміну від сентименталізму, зрівнює в правах чоловіче та жіноче. Жінка також має право на любов — як тілесну, так і піднесену, духовну. Ідея любові в романтиків основується на античній легенді. Розлучені андрогіни Платона приречені на вічний пошук своєї половини. Крім того, романтична любов є водночас ідеєю абсолютного злиття й неможливим, недосяжним ідеалом.

Аналізуючи романтичний ідеал андрогіна як злиття чоловічого і жіночого, процитуємо румунського філософа та культуролога М. Еліаде: «… для романтиків андрогін був образом досконалої людини, якому судилося з'явитися в майбутньому» [7, с. 158]. Німецькі романтики у своїх міркуваннях про андрогіна звертаються до релігійного дискурсу, зокрема до образу Ісуса Христа: «...Єва була народжена чоловіком без участі жінки; Христос був народжений жінкою без участі чоловіка…» [7, с. 158]. Ними обома буде породжений безсмертний андрогін. При цьому чоловік та жінка поєднаються і стануть однією плоттю. На думку романтиків, зокрема Ф. Шлегеля, саме в ідеалі андрогіна набуває завершення та мета, до якої прагне все людство — «поступове возз'єднання статей...». У свою чергу Ф. фон Баадер вважає, що андрогін покликаний «…допомогти чоловікові та жінці возз'єднати в собі повний людський образ, який зветься божественним і споконвічним…» [7, с. 160]. Отже, в романтизмі яскраво проявляються важливі властивості андрогіна: його зв'язок із містичним, символічність і недосяжність.

На думку літературного критика й історика філософії Є. В. Абдуллаєва, романтичний ідеал андрогіна виник як своєрідна реакція на поступове викорінення салонного «андрогінізму» у XVIII ст. Ідеться про гендерні ігри й т. зв. «інтерсексуальне перевдягання» [7, с. 176].

Андрогінність стосується не зовнішніх ознак, а переноситься й на внутрішній стан особистості й розглядається «… як стійкий психологічний тип, пов'язаний із творчістю…» [1; с 32]. У романтиків андрогінність нерозривно пов'язана із творчістю , а поняття андрогіна корелює з поняттям геніальності. Так звана «інша тема» з платонівського «Бенкету» не належить до татуйованих та, завдяки німецьким романтикам, обговорюється у зв'язку з естетикою генія. Геній завжди передбачає винятковість — саме нею позначений образ андрогіна.

Черговий сплеск інтересу до андрогіна — це кінець XIX — початок XX ст. (Fin de siècle; у Росії — Срібна доба). Тривожне відчуття культурної кризи на зламі століть створює потужний потік енергії подолання, яка спрямовується, передусім, до першооснов буття, відчуття єдності й гармонії. У сфері філософії це виражається зверненням до ідеї всеєдності, в мистецтві — пошуками синтезу, а в повсякденних практиках — переосмисленням поглядів на взаємини статей, а також на репрезентативному рівні. Художня свідомість у період кінця століття прагне «…до подолання розпаду особистісної єдності через відновлення втраченої цілісності буття…» [4]. Ідея злиття чоловічого і жіночого начал в андрогіні стає спробою вираження гармонії людської сутності. Образ андрогіна в цей період представлений у філософському, естетичному і повсякденному дискурсах.

Ідея андрогінності набуває відбиття у філософії Срібного століття, зокрема в роботах В. Соловйова і М. Бердяєва, де андрогін є втіленням «… співвідношення чоловічого і жіночого начал у культурі,… засобом реалізації любові й статі…» [6, с. 98]. В. Соловйов у збірнику статей «Сенс любові» вищим смислом і кінцевою метою статевої любові проголошує створення боголюдини — андрогіна. Філософ уважає, що «…істинна людина в повноті своєї ідеальної особистості… не може бути тільки чоловіком чи тільки жінкою, а повинна бути вищою єдністю обох» [5]. Саме любов здатна відновити андрогінну цілісність, завдяки якій «…людина перестає бути неповноцінною…» [6, с. 99]. Філософський андрогін з міфічного чудовиська, що тілесно поєднує ознаки обох статей, перетворюється на істоту, що в усій повноті поєднує тіло (жіноче) і душу (чоловіче). Для В. Соловйова та М. Бердяєва андрогін — подоба Бога в людині: «… не чоловік і не жінка є образом і подобою Божою, а лише андрогін, діва-юнак, цілісна бісексуальна людина…» [2]. Диференційована, розділена стать стає спотворенням цього образу, джерелом розбрату у світі й болісного прагнення до поєднання. Звідси вічний пошук загубленого андрогінізму — возз'єднання чоловічого й жіночого в цілісну досконалу істоту. У цьому разі простежується зв'язок з платонівською легендою. Античний міфологічний дискурс у філософії Срібної доби тісно переплітається з християнським: зокрема Бердяєв згадує про Христа й Адама як андрогінів, що також характерне для філософської думки романтизму. Для Бердяєва важливим аспектом любові також є її

творчий характер: вона — одне з головних джерел творчості, реалізуючи подолання залежності людини, зокрема й статевої.

У рамках тієї ж культури, на відміну від філософського андрогіна як повного образу людини, чимось зовсім іншим є андрогін декадентський. Зберігаючи основний набір конотацій й утілюючи певний ідеал, цей образ являє собою спробу позбутися сексуальної проблематики статі і є інструментом для розширення декадентом сфери свого чуттєвого досвіду. Це радше гермафродит, що анатомічно й фізіологічно поєднує обидві статі. Інтерес спрямований на багатство еротичних можливостей, яке властиве двостатевій істоті. У мистецтві декадансу андрогін безплідний і оточений ореолом божественності. Але це зовсім інша божественність. Як приклад можна навести Царівну-Лебідь Врубеля, Соломію Г. Моро, а також Елізабет Сіддал на картинах Россетті та Берн-Джонса — характерно, що в останнього її риси мають і чоловічі образи.

Проблема андрогінності актуальна для багатьох діячів Срібного століття. І якщо для одних вона є предметом суто філософських роздумів, то для інших — важливою складовою життєтворчості, тобто переходить до дискурсу повсякденності. До останніх, безперечно, належить Зінаїда Гіппіус. Поетеса є якщо не унікальною для свого часу особистістю, то вже точно здійснила внесок у культуру не тільки завдяки своєму літературному дарованню. Роздуми Гіппіус про андрогіна як про втілення містичної цілісності чоловічого і жіночого супроводжуються спробою символічно втілити цей образ у своїй життєтворчості: її вірші, написані від імені чоловіка, чоловічі псевдоніми в критиці і публіцистиці (Антон Крайній, Антон Кірша, Лев Пущін, Роман Аренський та ін.), інтерсексуальне перевдягання і вміння носити чоловічий одяг (портрети Гіппіус роботи Л. Бакста). Дослідники часто згадують також про повну відсутність сексуальних відносин Гіппіус із чоловіком та її посилену увагу до гомосексуалізму. Андрогінні репрезентації поетеси відзначають її сучасники — С. Маковський, В. Брюсов, Андрій Білий.

Культурну ситуацію другої половини XX ст. визначає нова постмодерністська парадигма, яка охоплює всі сфери життєдіяльності соціуму. Для культури означеного періоду властиві два моменти, важливі для цієї теми. Першим є те, що М. Еліаде назвав «деградацією символу» [7]. Образ андрогіна впродовж існування постає в різних варіаціях, іноді дуже спотворених, перекручених. У XX ст. він «підлаштовується» під реалії масової культури. Загалом можна зазначити, що андрогін зазнає профанації — із «сакарального» філософського дискурсу переходить до сфери повсякденності. Другий момент полягає в тому, що спектр актуалізації образу андрогіна стає достатньо широким. Андрогінність тепер є сферою інтересів психології, психіатрії, соціології та почасти гендерних досліджень. Актуалізація образу андрогіна відбувається в контексті змін у гендерній

ситуації в культурі — «розхитування» бінарної гендерної моделі соціуму, послаблення діючих гендерних стереотипів тощо.

Андрогінність як психосоціальну характеристику в площині гендерних досліджень аналізує американський психолог С. Бем. Андрогін, або андрогінна особистість, яку розглядає дослідник, абсорбує все краще з маскулінності й фемінності як статевих ролей. Це індивід, котрий зможе успішно реалізуватися в соціумі, тобто теж є своєрідним ідеальним варіантом людини.

У західноєвропейській масовій культурі другої половини XX ст. андрогінні репрезентації характерні для деяких популярних музичних виконавців, таких як Майкл Джексон, Девід Боуї, Грейс Джонс, Енні Леннокс та ін. Андрогінність у цьому разі є складовою іміджу селебріті. Це не тільки спроба привернути до себе увагу публіки, але, передусім, спосіб підкреслити свою індивідуальність, незвичайність і, знову ж, винятковість. У цей період андрогінна репрезентація ще може розглядатися як своєрідний бунт за право «бути собою», в той час як у XXI ст. такі репрезентативні практики трапляються доволі часто.

Андрогінність у різних її варіаціях найяскравіше відображається в практиці Високої й повсякденної моди. У зв'язку із цим доцільно згадати не тільки моделей, але і кутюр'є. У середині — другій половини XX ст. Висока мода є елітарним явищем. Це — особливий культурний простір, якому притаманне відчуття таємничого, «сакрального». Багато в чому створенню цієї містифікації сприяють власне кутюр'є. Так, Крістіан Діор називає моду «релігійним поняттям», «утіленням таємниці», а Крістіан Лакруа вважає мистецтво моди «спробою прориву до таємниці Всесвіту» [3, с. 16]. Таємничою є і постать самого кутюр'є, про що свідчать біографії відомих модельєрів, у яких надзвичайно складно зрозуміти, де правда, а де вигадка, рекламний хід.

Високу моду середини XX ст. часто називають одним з видів сучасного мистецтва. Таким чином, кутюр'є втілює в собі образ художника, тобто творця, позиціюється як особистість унікальна, неперсічна, неординарна, з розвиненим творчим началом. Він має інтуїцію і постійно вражає свого глядача. Образ кутюр'є уособлює ознаки тієї «сили», що створює нове, незвичайне, часто незрозуміле масовому споживачеві. Крім того, модельєр повинен бути достатньо освіченою людиною, адже матеріалом для створення його колекцій можуть бути історичні реалії та шедеври світового мистецтва. Як відомо, в романтиків андрогінність є невід'ємною складовою творчого процесу і корелює з геніальністю. Кутюр'є — це своєрідний геній, що «втратив сакральність». У ЗМІ нерідко трапляються згадки про геніальність того чи іншого відомого модельєра — «забутий геній Високої моди», «багатоликий геній» тощо. Нерідко це слово використовується і в переносному значенні. Крім того, зазначимо, що кутюр'є може ігнорувати певні обмеження — як у вузькому просторі моди, так і в суспільстві

загалом. Висока мода, подібно до архаїчних культур, характеризується чіткою бінарністю, але кутюр'є, мов шаман ігнорує прийняті гендерні стереотипи і не обмежений певними гендерними ролями. Він — «творець», «андрогін», людина поза статтю і віком.

Сучасне втілення образу андрогіна — це не тільки кутюр'є. У XXI ст. в західноєвропейських та українських ЗМІ трапляються згадки про моделей-андрогінів. Це — своєрідна ідеальна людина моди, котра може рекламувати і чоловічий, і жіночий одяг і «приміряти» на себе по черзі певний набір гендерних ідентичностей, незалежно від власної біологічної статі. До речі, мода на андрогінних моделей, що виникла в західноєвропейській культурі, існує й нині в Україні.

Така «досконала людина» є набором основних сучасних цінностей у соціумі: успіх, матеріальний достаток, соціальна самореалізація, молодість і, нарешті, свобода бути собою і проявити свою індивідуальність, винятковість. Андрогінність у її первинному трактуванні передбачає внутрішню гармонію. Саме це і проголошують андрогіни, які щойно виникли. Внутрішня гармонія в цьому разі означає свободу вибору гендерних ролей, можливість ігнорувати гендерні стереотипи та навіть моделювати свою гендерну ідентичність. До чого це може призвести і що станеться з цією метафорою, яких ще змін вона зазнає — свідчитиме майбутнє.

Отже, незважаючи на власну багатовікову історію та різноманітні трансформації, образ андрогіна і сьогодні зберігає відбиток свого первинного сенсу. Питання, чому андрогінність як культурна тенденція так популярна в сучасному суспільстві, залишається відкритим і чекає на відповідь. Образ андрогіна в тому чи іншому вигляді представлений у сучасному театральному та кіномистецтві, моді та навіть у політиці тощо. Отже, це великий простір дій для сучасного дослідника. Цікаво, що, незважаючи на популярність у масовій культурі, історіографія та теоретичне осмислення образу андрогіна містять у собі ще багато проблем, що потребують дослідження. Одне з основних питань — це місце андрогінності у сфері проблематики гендерних досліджень.

Список літератури

1. Абдуллаев Е. В. Гений и андрогин. Об одном сюжете из Платоновского «Пира» у Пушкина / Е. В. Абдуллаев // ΣΧΟΛΗ. Философское антиковедение и классическая традиция. — 2011. — Т. 5. — №1. — С. 24–41.
2. Бердяев Н. А. Смысл творчества [Электронный ресурс] / Н. А. Бердяев. — М. : Правда, 1989. — 607 с. — Режим доступа : psylib.ukrweb.net/books/berdn01/index.htm. — Загл. с экрана.
3. Килошенко М. И. Психология моды: теоретический и прикладной аспект / М. И. Килошенко. — СПб. : СПГУТ, 2001. — 192 с.
4. Луцевич Л. Россия и Запад. Из истории усвоения идей (на пути к андрогинной целостности) [Электронный ресурс] / Л. Луцевич. — Режим доступа: http://institut-est-ouest.ens-lyon.fr/spip.php?article126&lang=fr. — Загл. с экрана.

5. Соловьев В. С. Смысл любви [Электронный ресурс] / В. С. Соловьев. — Режим доступа: http://www.philosophy.ru/library/solovev/love.html. — Загл. с экрана.
6. Турутина Е. С. Андрогинность как выражение антропологического смысла любви в гендерной деконструкции отечественного философско-культурологического дискурса / Е. С. Турутина // Вестн. ТТПУ. Серия Гуманитарные науки. — Томск. — 2006. — № 7 (58). — С. 98–105.
7. Элиаде М. Мефистофель и андрогин, или мистерия целостности / М. Элиаде ; пер. с. фр. Е. В. Баевской. — СПб : Алетейя, 1998. — 376 с.

Надійшла до редколегії 17.03.2014 р.

УДК: 132. 156

О. О. СМІРНОВА

МАГІЧНА ПРАКТИКА В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ

Досліджуються магічна практика, її різновиди, функції; конвергенція з наукою, тобто намагання з позицій науки розглянути не лише механізми магічних практик, а і їхнє значення для суспільства.

Ключові слова: *магічна практика, художня практика, магія, наука, мистецтво.*

Исследуются магическая практика, ее разновидности, функции; конвергенция с наукой, то есть попытка с позиции науки рассмотреть не только механизмы магических практик, а и их значение для общества.

Ключевые слова: *магическая практика, художественная практика, магия, наука, искусство.*

This article researches the practice of magic, its variety, functions, its convergence with science, that is from the stand point of science attempts to investigate not only the mechanisms of magical practices, but also their importance for society.

Key words: *magic practice, art practice, magic, science, art.*

Сучасна культурологія вивчає цілий комплекс проблем, яких ще нещодавно не передбачав науковий простір досліджень. Серед них магічна практика, різновиди, функції, а головне — її конвергенція з наукою, тобто намагання з позицій науки дослідити не лише механізми магічних практик, а і їхнє значення для суспільства.

Мета статті — виявити різні види, типи, форми магічної практики й осмислити їхнє значення для культури та науки.

Актуальність її полягає в здійсненні класифікації видів магічних практик, визначенні специфічних ритуальних актів та магічних ментальних настанов, які є невід'ємною складовою магічної практики.

Отже, звернемося до класифікації видів магічних практик. Зазвичай під цим поняттям розуміється сукупність практичних дій, які здійснює людина, ґрунтуючись лише на вірі в можливість надприродного впливу на будь-який об'єкт для досягнення певних цілей.

НАШІ АВТОРИ

Азарцева Л. С.	канд. пед. наук, доц. ХДАК
Александрова М. В.	канд. філос. наук, ст. викл. ХДАК
Алфьорова З. І.	д-р мистецтвознав., проф., декан ф-ту кіно-, телемистецтва, зав. кафедри телебачення ХДАК
Борис І. О.	проф., засл. діяч мистецтв України, декан ф-ту театрального мистецтва ХДАК
Божко Л. Д.	канд. іст. наук, доц., докторант ХДАК
Верещака А. О.	викл. ХДАК
Вішленков М. П.	ст. викл. ХДАК
Давва В. В.	аспірант МДУ
Данільчишин Ю. М.	доц. ХДАК, засл. артист України
Єрошенко О. В.	канд. мистецтвознав., доц. ХДАК
Жадан В. Б.	канд. філос. наук, доц. ХДАК
Кислюк К. В.	д-р культурології, проф. ХДАК
Кікоть А. А.	д-р культурології, проф. ХДАК
Копилова Н. О.	аспірант ОНПУ
Котенко Я. М.	канд. мистецтвознав., концертмейстер ХДАК
Кравченко О. В.	д-р культурології, доц. ХДАК
Медведєва В. В.	ст. викл. ХДАК
Михалюк О. І.	здобувач ДАКККіМ
Мізяк В. Д.	викл., аспірант ХДАК
Онищенко С. М.	аспірант КНУТД
Петрик В. В.	канд. мистецтвознав., проф., зав. кафедри народних інструментів ЛДАКіМ
Петрова І. В.	д-р культурології, проф. КНУКіМ
Польська І. І.	проф. ХДАК
Походзей П. І.	аспірант НМАУ ім. П. І. Чайковського
Радзієвський О. В.	канд. культурології, доц. КНУКіМ
Рзаєва Н. С.	аспірант НАКККіМ
Рибалко С. Б.	канд. мистецтвознав., доц. ХДАК
Сімейкіна Н. М.	канд. філол. наук, доц. ХДАК
Смірнова О. О.	здобувач МНУ ім. В. О. Сухомлинського
Туркаві Мухаммад	аспірант ХДАК
Харитонова В. Ф.	доц. ХДАК, засл. артист України
Чуйко В. О.	аспірант ХДАК
Шейко В. М.	д-р іст. наук, проф., зав. кафедри культурології, ректор ХДАК, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, засл. діяч мистецтв України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН
Шуляков І. М.	викл. ХДАК
Щедрін А. Т.	д-р наук з культурології, канд. філос. наук, проф. ХДАК
Щербань А. Л.	канд. іст. наук, докторант ХДАК
Яніна-Ледовська Є.	ст. викл. ХДАК, аспірант ДАКККіМ

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ

В. М. Шейко
Трансгресія культури, науки та цивілізації: генеза й еволюція сучасного суспільства 4
О. В. Кравченко
«Схід» як чинник української національно-культурної ідентифікації . 15
М. В. Александрова
Трансформація української традиційної культури 24
А. Т. Щедрін
Релігійно-філософський рух «Нової Ери» 33
О. В. Радзієвський
Основні та другорядні субкультури в Україні 42
С. Б. Рибалко
Острівні мотиви в мистецтві Японії першої третини XX ст. 50
І. В. Петрова
Інтелектуальний та видовищний otium у Давньому Римі 57
О. І. Михалюк
Культурні відносини Кримського ханства першої половини XIII–XVIII ст. у контексті дипломатії та етикету 67
В. О. Чуйко
Християнська аксіоскладова народної святково-обрядової традиції . . . 74
А. Л. Щербань
Хрестоподібні знаки на традиційній кераміці Лівобережної України: історія й семантика 83
В. В. Петрик
Символізм подвійності в мистецтві і символічній філософії 90
Л. С. Азарцева
Семіотичний аналіз українського та кримськотатарського декоративного орнаменту: спільне та відмінне 98
Н. М. Сімейкіна
Шекспір у сучасному інформаційному просторі 111
В. В. Давва
Питання української національної культури в політиці революційних урядів у 1917–1920 рр. 119
В. Б. Жадан
Становлення етики гедонізму в античній філософії 127
І. М. Шуляков
Систематизація культурних лакун за моделлю процесу міжкультурного спілкування 135
Н. О. Копилова
Образ андрогіна як культурна метафора досконалої людини: від романтичного ідеалу до сучасності 144
О. О. Смірнова
Магічна практика в контексті художньої творчості 151
Н. С. Рзаєва
Мистецька спадщина класика українського кінематографа О. Довженка 158

П. І. Походзей
Творчість В. С. Тольби в контексті еволюції української музично-театральної культури др. пол. XX ст. 163
Л. Д. Божко
Паломництво як соціальна практика мобільності та складова сучасного туризму 171

РОЗДІЛ 2. ТЕАТРАЛЬНЕ, КІНО-, ТЕЛЕМИСТЕЦТВО, ХОРЕОГРАФІЯ

І. О. Борис
Процес становлення професії актора та режисера 180
З. І. Алфьорова
Модернізація фахової медіаосвіти під впливом новітніх тенденцій розвитку (факультет кіно-, телемистецтва ХДАК) 189
С. М. Онищенко
Створення схем позиціювання елементів, як окремий етап комбінаторного формоутворення костюма 196
А. А. Кікоть
Мистецтво костюма: методологія дослідження 203
Є. В. Яніна-Ледовська
Балет «Весна священна» в трактуванні українських хореографів (1998–2013) 211
В. Д. Мізяк
Харківська «шекспіріана» останньої чверті XX ст. «Титани злодійства» 219
В. В. Медведєва
Семіотичний аспект мистецтва гриму 228
Туркаві Мухамад
Медіатизація та мультимедійність екранної культури в інформаційному суспільстві 235

РОЗДІЛ 3. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Я. М. Котенко
Й. Брамс як наступник ідей музичного романтизму 244
В. Ф. Харитонова
Творчість Т. Г. Шевченка в оперному жанрі 252
О. В. Єрошенко
Творчість І. Рупіна в контексті ґенези музичного мистецтва естради в Російській імперії 259
І. І. Польська
Методологічна проблематика в сучасному музикознавстві 267
Ю. М. Данільчишин
Акустика голосового апарату й акустична будова голосу 275
А. О. Верещака
Формування іміджу естрадного виконавця 283
М. П. Вішленков
Скоромовки як засіб розвитку вокально-хорової дикції 289

Наші автори 296

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ АВТОРСЬКИХ ОРИГІНАЛІВ ДЛЯ НАУКОВИХ ЗБІРНИКІВ ТА УМОВИ ЇХ ОПУБЛІКУВАННЯ

- Статті, які подаються до публікації в збірнику, готуються автором у двох форматах: надрукований на принтері текст та текстовий файл на електронному носієві (USB-накопичувач «флешка»).
- Зміст має відповідати профілю збірника. Обсяг статті зі списком літератури має становити 0,5 друк. арк., тобто 12 стор. тексту, надрукованого через 1,5 інтервали на аркушах стандартного (А4) формату.
- Рукопис українською мовою подається в 1 примірнику, надрукованому на білому папері з однієї сторони аркуша (формат А4). Розмір шрифту (кегль) — 14. Шрифт «Times». Береги по 25 мм.
- До рукопису додається текстовий файл у форматі *.doc або *.rtf (MS Word). Параметри тексту на електронному носієві мають відповідати таким вимогам: формат сторінки А5 (148 х 210 мм); розмір кегля — 10; береги по 20 мм без колонтитулів; міжрядковий інтервал — одинарний; розрив сторінок та їх нумерація, а також відступ першої строки абзацу не потрібні; посилання (примітки) подаються в кінці статті без використання функції виноски Word; табуляція не використовується; таблиці, графіки, формули, ілюстрації тощо виконуються у форматі сторінки А5.
- На першій сторінці статті зазначаються індекс УДК (по лівому краю), ініціали та прізвище автора в називному відмінку (з нового рядка по правому краю), назва статті, анотація українською, російською та англійською мовами (1-2 речення, відокремлюється від назви й основного тексту 1 порожнім рядком), ключові слова.
- На останній окремій сторінці рукопису подаються відомості про автора: прізвище, ім’я, по батькові повністю; науковий ступінь; вчене звання; повна назва організації, де працює автор; посада; країна, поштова адреса, телефон, e-mail.
- Статті підлягають редагуванню. До кожної статті має бути рецензія.
- Рукопис авторові не повертається.
- Умови опублікування платні. Автор має придбати примірник виданого збірника.
- Якщо автор не дотримуватиме правил оформлення, стаття не публікуватиметься.

Наукове видання

Культура України

Збірник наукових праць

Випуск 46

Редактори:
Л. Ф. Торбовська,
Ю. М. Заклінська,
А. Г. Лисенко,
А. А. Троян

Художній редактор
І. Г. Колесник

Комп'ютерна верстка
С. В. Яшиш

Підписано до друку 15.04.2014. Формат 60х84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 17,69. Обл.-вид. арк. 18,07.
Наклад 500 пр. Зам. №

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК